

Kokkuvõttevõistlus Tuum

Tiit Hennoste

žürii liige

Mis on Tuum? Tuum on nüüdseks kolm aastat toimunud võistlus, kus osalejad saavad proovida oma oskust teha kuni 200-sõnaline kokkuvõtte žürii antud tekstist.¹ Esimesel aastal oli tekstiks Ilmar Raagi „Kultuuritust ei ole olemas”, teisel aastal Jaak Urmeti „Mineviku käes vangis: eestlastel on liiga palju rahvustunnet” ja kolmandal aastal intervjuu politseinike koolitaja Kätlin Konstabeliga „Edukas valetamine on väga keeruline”. Proovisime valida tekste, mille teema ja seisukohad pakuvad laiemat huvi, mis on kergesti mõistetavad, aga mitte nii kergesti kokku võetavad. Osavõtjaid on olnud 100–200, noorim 10, vanim 88-aastane.

Milleks Tuuma vaja on? Suurem osa sellest, mida me oma kooli- ja tööelus kirjutame, on kokkuvõtted. Mõnikord tuleb võtta kokku enda jutt, mõnikord koosolekul räägitu, mõnikord teiste kirjutatud tööd. Suur osa vastamisi koolitunnis või ülikooli seminaris on kokkuvõtted. Kokkuvõtte kirjutamine õpetab teksti süvenemisega lugemist, selles olevate faktide interpreteerimist, laia materjali sünteesimist ja teksti tuuma ülesleidmist ning leitu lühidalt, täpselt ja selgelt kirjapanemist. Need on kõige väärtuslikumad oskused selleks, et tänapäeva ühiskonnas edukalt hakkama saada.

Kuidas kokkuvõtteid teha? Juhendiks on žürii pannud kirja kokkuvõtte kesksed ideaalid, mis siin on võetud kokku kuue punkti alla.

1. Hea kokkuvõtte toob välja teksti tuuma (keskne teema, probleem, väide) ja selle kõrval teised olulised mõtted. Seega, kokkuvõtte on sünteesiv ja üldistav tekst, mitte ümberjutustus, näidete kogum vms.
2. Hea kokkuvõtte väljendab teksti sisu refereerija sõnadega, kuid ei tohi moonutada algteksti mõtet.

¹ Tuuma korraldavad haridus- ja teadusministeerium, Rahvusringhääling ning Tartu ülikooli eesti ja üldkeelteaduse instituut koostöös Emakeele Seltsi ja Emakeeleõpetajate Seltsiga.

3. Hea kokkuvõte on objektiivne, neutraalne tekst, milles ei ole kokkuvõtja hinnanguid, arvamusi vms antud teema, väidete, teksti enda ega autori kohta.
4. Kokkuvõte on loogiliselt ehitatud tekst. See alustab tuumast ja seob sellega loogiliselt ülejäänud olulised mõtted.
5. Kokkuvõte on keelelt ja stiililt selge, lihtne ja tihe tekst. Ka peab see olema ortograafiliselt ja grammatiliselt korrektne.
6. Kokkuvõte on omaette tekst, mis peab lugejale olema mõistetav ilma algtekstita.

Millised on kokkuvõtete tavalisemad probleemid?

- Kokkuvõtte asemel on lihtsalt üksikud hüplikud mõtted, algteksti näited. Pole leitud (või otsitudki?) teksti tuuma. Teksti sidusus logiseb.
- Osa algteksti olulisi teemasid, väiteid vms on puudu. Mõnigi kord on põhjalikult refereeritud artikli algus, aga lõpp saanud palju vähem tähelepanu, kuigi oluline info on tihti just essee lõpus.
- Mõni esitab kokkuvõtte asemel enda mõtteid ja arvamusi samal teemal, lihtsalt algtekstist tõukudes.
- Neutraalselt kirjutamine paistab olevat väga raske. Mitmed saadeti-sed meenutavad enam sotsiaalmeedia tekste, mida täidavad paatos, retoorilised küsimused ja hüüatused.
- Mitmed järgivad hoolega originaali kompositsiooni, mis ei pruugi olla eriti loogiline. Autoril võivad olla erinevad põhjused kirjutada nii, nagu ta on kirjutanud.
- Keelevigade seas on kesksed komavead ja argikeelsused.

Kesksed probleemid on kordunud igal aastal. Põhjusi võib olla mitu, aga üks on ilmne. Paljud on asunud kokkuvõtet kirjutama ilma teksti varem läbi lugemata. Hea kokkuvõtte saab ainult siis, kui lugeda tekst vähemalt kaks korda mõttega läbi, panna kirja tuum ja sellest lähtudes muud olulised mõtted. Ja lugeda oma kokkuvõtte enne ärasaatmist mõttega läbi.

Mida öelda kokkuvõtteks? Üht ja ainsat ideaalset kokkuvõtet ei ole olemas. Head tööd võivad erineda üksteisest üsna palju. Aga nad kõik järgivad kokkuvõtte tegemise keskseid ideaale.